

KARL RAIMUND POPPER (1902-1994)

Sir Karl Raimund Popper, jedan od najvećih filozofa XX. stoljeća, umro je 17. rujna 1994, u devedesetdrugoj godini života. O njegovom golemom utjecaju na znanost i politiku našega doba svjedoče izjave brojnih velikana našega doba: nobelovaca Medawara, Lorenza, Ecclesa, Hayeka, znanstvenika Bondija, Monoda, glasovitih političara Helmuta Schmidta, politologa Isaaka Berlina, povjesničara umjetnosti Gombricha, književnika Asimova itd.

Karl Raimund Popper rođen je 28. srpnja 1902. godine u Himmelhofu kraj Beča, u obitelji Simona Sigmunda Poppera i njegove supruge Jenny. Do sedamnaeste je godine Karl Popper bio marksist, ali je s vremenom postao jedan od njegovih najoštrijih kritičara (vidi *Bijeda historicizma* (1957) i *Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji I-II* (1945)). U navedenim je knjigama, po kojima ga (nažalost) danas najčešće pamte, stvorio klasične formulacije u kritici historicizma (moralnoga futurizma, profetizma u socijalnoj teoriji, teorije suvereniteta, sociologije spoznaje, utopijskoga inženjeringa itd.). Oštro se suprotstavljao vladajućoj neopozitivističkoj filozofiji Bečkoga kruga pa mu je objavljivanje radova bilo otežano. Već u svojem prvom velikom djelu, skraćenoj verziji kasnije objavljenog trotomnog rukopisa, u *Logici istraživanja* (1935), knjizi koja je svoju renesansu doživjela tek prijevodom na engleski 1959, Popper je uveo nekoliko bitnih novosti u filozofiju znanosti (naivni falsifikacionistički kriterij demarkacije, hipotetički deduktivizam, kritički racionalizam, "rješenje problema indukcije"). Rukopise uz tu knjigu Popper je objavio 1973. u knjizi *Oba temeljna problema spoznajne teorije*. Uz već spomenute knjige, godine 1963. objavljen je niz Popperovih utjecajnih članaka u knjizi *Nagađanja i opovrgavanja, Rast znanstvene spoznaje* i potom 1972. još jedna velika knjiga članaka: *Objektivno znanje. Evolucijski pristup*. Potonje su knjige temelji svih budućih studija o istinolikosti, o rastu znanja, o evolucijskoj spoznajnoj teoriji, *searchlight* teoriji spoznaje, tzv. trećem svijetu, o dualizmu u psihologiji, konvencionalnosti u teoriji značenja, antifundacionalizmu i antiesencijalizmu.

Intelektualna autobiografija *Beskonačno traženje* (1976), trotomno djelo *Postskript Logici znanstvenog otkrića* (1982-3, pisano između 1951. i 1957), i niz članaka pod naslovom *U traganju za boljim svijetom* (1984) rekapituliraju osnovne filozofske pravce navedenih knjiga (osim što se "naivni falsifikacionizam" i "rigorozna opovrgljivost", kojima se od racionalne osobe traži da zbog jednoga protuprimjera svojoj hipotezi odbaci cijelu teorijsku konstrukciju, u tim knjigama zamjenjuje mogućnošću "kritičnog preispitivanja" koje ne mora završiti odbacivanjem – složenim falsifikacionizmom). Valja također istaknuti njegova djela nastala u suradnji s nobelovcima Johnom Ecclesom, *Ego i njegov mozak* (1977) i Konradom Lorenzom, *Budućnost je otvorena* (1985), veoma utjecajne seminare i zbornike radova o evolucijskoj spoznajnoj teoriji i izdanja polemičkih i teorijskih tekstova u kojima su mu sugovornici i protivnici bili Theodor Adorno, Jürgen Habermas, Herbert

Marcuse, Thomas Kuhn, njegovi kritički učenici Imre Lakatos, Paul Feyerabend i William Bartley, kao i plodne rasprave s brojnim značajnim misliocima poput Williarda von Ormana Quinea, Hillary Putnama, Grover Maxwella, Herberta Feigla, kao i onima manje poznatima (nedavno je, primjerice, objavljena knjiga Popperovih polemika s kineskim misliocima i znanstvenicima).

U brojnim intervjuima (ravnopravno se služeći materinskim njemačkim i engleskim stečenim na Novome Zelandu između 1937. i 1945), Popper pokazuje svježinu, originalnost i kritičnost prema društvenim, znanstvenim i vladajućim filozofskim rješenjima. Do kraja života pokazivao je svježinu u argumentaciji, posebno je intenzivno pratio politička zbivanja, sudjelovao u polemikama oko moguće transformacije njemačkoga parlamentarnoga sustava i vrlo rano od UN-a tražio da spriječe Miloševićeve i Husseinove militarističke pothvate.

Popperov značaj za filozofiju, politiku i znanost našega doba ne pokazuje se samo kroz golemu recepciju njegova djela, prihvaćanjem njegovih rješenja, već i u plodnim raspravama o "Popperovim temama" koje su uslijedile po objavljivanju njegovih djela i koje s pravom traju sve do današnjih dana, i u kritikama nekoć vladajućih kontinentalnih i anglosaksonskih filozofija.

Darko Polšek